

1. PARAFIA ŚW. MICHAŁA W RADOMIU, IL

(Założona r. 1875.)

Het daleko na południowym cyplu Stanu Illinois w diecezji Belleville o przeszło 400 mil na południe od Chicago, a około 100 mil na południowy wschód od St. Louis, w powiecie Washington leżą w trójkątku blisko siebie trzy osady polskie: Radom, Dubois i Sheller. Panuje tu już klimat całkiem inny od północnego, klimat południowy, w lecie gorący, w zimie łagodny.

Kolonia polska w Radomiu powstała około roku 1873, wyrastając nagle, jak grzyb po deszczu. W pomiętych szpargałach i foliach rocznikowych, w archiwum p. Smulskiego, znaleźliśmy o początkach tej osady następujące wiadomości:

„Nie ma jeszcze 3 lat, piszą z Radomia pod datą 25 stycznia, 1876, kiedy pierwsza partya Polaków zakupiła niewielkie przestrzenie gruntów, a zaledwie dwa lata mijają, gdy przybysze pobudowali mieszkania, a już Radom wzrosło tak, że około 450 osób a wkrótce do 600 familii będzie. Niedługo ukończony będzie kościół i szkoła. Spółka kolejowa Illinois Central wspinałomyślnie postępowała sobie względem Polaków, i nie ma wątpliwości, że ci, co od niej zakupili grunta, nie stracą na tem...” (Rocznik Gaz. Poi. Kat.)

Tamże czytamy:

„Na południe od Radomia, 12 mil od Radomia a o dwie mile na zachód od Tamaroa, nad koleją Tamaroa and Chester, zakłada się nowy centralny punkt: „Kalisz...” Tego jednak „Kalisza” na mapie i w „Catholic Directory” nadaremnie szukaliśmy.

Pierwsze nabożeństwo katolickie odprawił w Radomiu r. 1873 ks. Karol Klocke z Du Quoin, IL. Parafia pod wezwaniem św. Michała Archanioła zorganizowała się tu następnego r. 1874, kiedy pierwszy mały kościółek pobudowano. Pierwszym proboszczem był przez 4 miesiące ks. Musielewicz, przeznaczony przez biskupa Baltesa z Alton (diecezja Belleville'ska dopiero 1887 r. powstała).

Założycielem tej osady, tym, który jej dał nazwę polską „Radom”, był zmarły w czerwcu r. 1901 Jan Bazyli Turczyn, ur. r. 1822, weteran krymskiej wojny, w której brał udział, jako generał rosyjski. Do Ameryki przybył podczas wojny domowej (1863) i brał w niej czynny udział. Został bryg. generałem. Pod starość popadł w wielką nędzę i żył z ofiar ubogich (kolonistów polskich aż do czasu, gdy kongres parę lat temu przypomniał o jego zasługach położonych na polu bitwy pod wodzą Shermana i wyznaczył mu pensję \$50 miesięcznie. Był Turczyn niestęchający zdolnym skrzypkiem. Zostały po nim cenne skrzypce przeszło 270 lat stare, robione przez sławnego Gasparda de Solo.

Współzałożycielem Radomia był także p. Mikołaj Michalski.

Z roczników „Gazety Polsk. Kat.” (obacz Rocznik III.) dowiadujemy się, że roku 1875 bawił tu jako duszpasterz ks. Teodor Gieryk, ten sam, którego w rok potem (1876) widzimy w Berlinie, Wis. (porównaj „kronikę” z roku 1876.) Po nim w Radomiu był znany nam już z Chicago jednoręki ks. Jan Wołowski, w roku 1876. W tym czasie nieraz zaopatrywali parafię ks. Klocke i ks. M. Tieniel, O. F. M. z Teubopolis, IL.

W roku 1877 biskup Baltès z Alton oddał parafię Radomską pod opiekę OO. Franciszkanów z niemieckiej prowincji Serca Jezusa z St. Louis, i parafia ta kanonicznie potwierdzona przez Rzym istnieje do dziś dnia pod opieką tych ojców.

Klasztor franciszkański OO. Reformatów w Radomiu stanął w roku 1877. A oto przełożeni i proboszczowie, jacy rządili kolejno i klasztorem i parafią:

- O. Dezydery Liss, OFM - 1877—1881
- O. Marek Thienel, OFM - 1881—1882, zmarł w Cleveland r. 1904
- O. Urban Stanowski, OFM - 1882—1885, później proboszcz w St. Louis
- O. Leon Brandys, OFM - 1885—1887, bardzo lubiany przez wszystkich, zmarł w Radomiu 7 maja 1887
- O. Cebulla, OFM - 1887—1894
- O. Łukasz Mieżowski, OFM - 1894 –

Tym proboszczom pomagali następujący ojcowie:

- O. Szneider ThomaS, OFM - 1878—1881
 - O. Urban Stanowski, OFM - 1881-1882
 - O. Anastazy Czech, OFM - 1882 (tylko 3 miesiące; zmarł w szpitalu w Omaha, Nebr., bardzo lubiany przez ludzi, był proboszczem w Duncan, Nebr. przez 14 lat i dziekanem dyecezyi Omahaskiej dekanatu Columbus
 - O. Cyryl Augustyński, OFM - 1882—1885
 - O. Damian Koziółek, OFM - 1885—1887 bardzo popularny osobliwie na Bald Hill, IL, małej stacyjce, doglądanej przez niego z Radomia
 - O. Łukasz Mieżowski, OFM - 1887—1894 dojeżdżał do Du bois, gdzie wybudował dom dla sióstr, szkołę i kupił rolę na cmentarz
 - O. Władysław Czech, OFM - 1894—1895 pobudował w Dubois plebanię
 - O. Teobald Kałamaja OFM - 1895—1896
 - O. Rembert Stanowski, OFM - 1896—1898 sprowadził piękne 2 wielkie dzwony
 - O. Remigiusz Berendt, OFM - Misyonarz Apostolski od r. 1898 aż do naszych czasów.
- W r. 1902 przybył tu także O. Menander Jaroszewicz, OFM, który po 5 miesięcznej pracy w Radomiu i Sheller został sparaliżowany.

Radomska okolica i parafia jest jedną z najpiękniejszych na farmach. Parafia posiada piękny kościół, plebanię murowaną za \$10,000, dom dla sióstr za \$9,000, szkołę za \$8,000, wielki dom dla dzieci, które się stołują, i wielką salę na przedstawienia. Najwięcej pobudowano za sprężystych rządów O. Łukasza Mieżowskiego. W Radomiu wszystko po polsku— młodzi i starzy mówią po polsku. Z Polaków adwokatem, sędzią i pisarkiem obwodowym (Township), oraz agentem kolei Illinois Central jest Michał Pawłowski; J. Klix konstabłem a syn Teodor poczmistrzem; Jan Dawicki i Nikrant budowniczymi. W szkole uczy 5 Sióstr Notre Damek około 200 dzieci.

Historia Polska w Ameryce, X. Wacław Kruszką, t. X, Milwaukee, Wis. 1907, s. 185-188